лукаво пропонували йому місце директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (після смерті М. Рильського в 1964 р.). Микола Бажан рішуче відмовився, адже чітко усвідомлював всю небезпеку будь-яких кадрових перестановок для Головної редакції УРЕ та подальшої долі українських енциклопедій [3, с. 43].

Отже, Микола Бажан не лише продукував і відстоював ідеї, а й упродовж чверті століття наполегливо працював над їх втіленням. І в кожній своїй діяльності він був справжнім професіоналом, до думки якого завжди дослухалися, на позицію якого зважали в усіх ситуаціях. Завдяки невтомній багаторічній діяльності М. Бажана Україна впевнено ввійшла до числа країн – лідерів з високорозвинутою енциклопедичною справою.

Список використаних джерел

1. Агеєва В. Візерунок на камені. Микола Бажан: життєпис (не)радянського поета. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 496 с.
2. Гальчук О. Античний космос поезії Миколи Бажана. Слово і Час. 2011. № 5. С. 15–23.
3. Костенко Н. В. Подвижник української культури // Бажан М. Вибрані твори. у 2-х т. Т. 1. К.: Українська енциклопедія, 2003. С. 3–56.
4. Про Миколу Бажана: Літературно-критичні матеріали, есе. К.: Рад. письменник, 1984. 335 с.
5. Черниш Н. І. Методичні та організаційні засади створення українських енциклопедій (з редакторського досвіду М. П. Бажана). Наук. зап. / Укр. акад. друкарства, 2012. № 1. С. 3–16.
6. Черниш Н. І. Участь Миколи Бажана у виданні української та світової классики. Вісник Книжкової палати, 2011. № 11. С. 37–41.
7. Черниш Н. І. Формування концепції української енциклопедії (з редакторського досвіду М. П. Бажана). Поліграфія і видавнича справа, 2011. № 4. С. 20–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs_2011_4_5
8. Черныш Н. И. Уроки издательского опыта Н. П. Бажана: Работа в Главной редакции Украинской Советской энциклопедии. Книга: Исследования и материалы. М., 1987. Вып. 54. С. 106–124.

Лілія Пивовар

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Освіта України нині проходить етап реформування, трансформації та модернізації. Відповідно до базових нормативних документів (Закон України про освіту, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Державний стандарт базової і повної середньої освіти) сучасна система освіти вибудовує модель української ідентичності і характери-

зується такими принципами: особистісною орієнтацією, людиноцентричністю, інтерактивністю, варіативністю, компетентнісною спрямованістю, переорієнтацією від знаннєвої на компетентнісно-діяльнісну парадигму тощо.

Ураховуючи зміни, що відбуваються в освітньому просторі, постає питання: яким має бути вчитель-словесник сьогодні, як йому відповідати вимогам свого часу? Нова школа вимагає нового педагога. В умовах гуманізації і гуманітаризації освіти вчитель-словесник – знавець дитячих душ, гуманіст, добротворець, проповідник і реалізатор найвищих духовних людських чеснот і загальнолюдських цінностей, мудрий наставник, котрий уважно ставиться до особистості кожного учня і власним прикладом допомагає помічати й цінувати неповторну красу слова. Імідж учителя української мови та літератури XXI століття залежить, насамперед, від його педагогічної майстерності.

Педагогічна майстерність завжди була і буде еталоном, якого прагнуть досягти педагоги, що працюють за покликом. Однак варто пам'ятати, що педагогічна майстерність не є раз і назавжди набутим атрибутом. Якщо вчитель не усвідомлює потребу постійного професійно-особистісного зростання, то він поступово втрачає набутий рівень професіоналізму діяльності і творчості. Тому важливим завданням розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі освіти постає формування його сталої професійної позиції, прагнення підняти себе до рівня вершинних професійних еталонів, максимальної творчої самореалізації [2, с. 10].

Важливою складовою у формуванні професійної майстерності вчителя-словесника є мовна підготовка, знання предмета, методики його викладання, педагогіки й психології: «Вдасться йому закласти у своїх учнях глибокі почуття патріотизму і свідомості громадських обов'язків, дасть він дітям міцні знання, розбудить у них невгамовне прагнення до праці, до подальшого зростання і внутрішнього збагачення, полюблять вони його на все життя, – значить, перед нами справжній майстер, учитель в найповнішому розумінні слова» [3, с. 30].

За В. О. Сухомлинським, важко уявити вчителя, що не оперує у своїй діяльності мистецтвом педагогічного спілкування. Засобами мистецтва слова виховується любов до Батьківщини, повага до її мови, історії, звичаїв і традицій. Словесник-майстер повинен позиціонувати себе в соціумі як довершена мовна особистість, оскільки володіє неповторним даром відчувати красу і мелодійність української мови, її самобутність, величність і невичерпне багатство: «Слово на уроці, – наголошував Василь Олександрович, – це стежечка до дитячого серця і найтонший інструмент, яким ми, педагоги, доторкаємося до вразливої душі. Словесник формує душу вихованця – його переконання, погляди, устремління, оптимістичну впевненість у своїх силах. Майстерність вихователя полягає в тому, щоб утвердити певне ставлення до того, що пізнається» [4, с. 411, 414].

Важливим аспектом професійності є моральна складова вчителя-

словесника, яку, звичайно, не можна виключати. Моральна культура педагога є найголовнішою передумовою не лише оволодіння педагогічною майстерністю, а й загального професійного самовдосконалення. Адже вчитель-словесник має уособлювати в собі інтелектуальний, найбільш прогресивний морально-духовний і соціокультурний потенціал майбутнього українського суспільства [2, с. 15]. Він повинен бути людиною культури і вселюдських цінностей, людиною великої душі й доброго серця, повного ніжності до дітей. Любов до дитини – це, за В. О. Сухомлинським, «плоть і кров вихователя як сили, здатної впливати на духовний світ іншої людини. Педагог без любові до дитини – це все одно, що співак без голосу, музикант без слуху, живописець без відчуття кольору» [5, с. 351]. Ідеться про мудру, добру й вимогливу любов, що вчить жити.

Справжній педагог повинен працювати на майбутнє, випереджувати свій час. Його має хвилювати не лише окрема індивідуальність, а й світ людей. Завдяки цьому педагогічна професія стає творчою місією. Місія педагога – це не лише його власні інтереси, мотиви, плани. Він є посередником між дітьми та системою ідей, традиціями, культурою свого народу і людства. Його обов'язок – виховувати гідних людей, здатних примножувати здобутки людської цивілізації. Ведучи мову про сутність педагогічної майстерності, Іван Андрійович Зязюн наголошував: «Серед вічних професій учительська посідає особливе місце: вона – початок усіх професій. Змінюються умови й засоби виховання, та незмінним залишається головне призначення вчителя – навчити людину бути Людиною» [1, с. 158].

Зовні майстерність педагога – це професійне вміння оптимізувати всі види навчально-виховної діяльності, спрямувати їх на всебічний розвиток та удосконалення особистості, що забезпечує високу організацію педагогічного процесу. Велике значення у цьому контексті має володіння викладачем педагогічною технікою. Володіння цією технікою відзначається вмінням перетворювати на апарат педагогічного впливу свої емоції, голос (тон, сила, інтонація, жести, міміку). А. С. Макаренко наголошував: «Педагогічна майстерність полягає у постановці голосу вихователя, і в управлінні своїм обличчям... Педагог не може не грати. Не може бути педагога, який не вмів би грати... Та не можна просто грати сценічно, зовнішньо. Є якийсь пас, який має поєднувати з цією грою вашу прекрасну особистість... Я став справжнім майстром тільки тоді, коли навчився говорити «іди сюди» з 15–20 відтінками, коли навчився давати 20 нюансів на обличчі, у поставі і в голосі» [1, с. 132].

Отже, педагогічна майстерність – своєрідний сплав особистої культури, знань вчителя, його всебічної підготовки. Разом з тим – це вид діяльності, який торкається переважно внутрішньої сфери педагога – бажання стати майстром своєї справи, переконання в тому, що майстерність забезпечує не лише високу результативність праці, але й почуття задоволення від неї, утвердження себе як фахівця.

Список використаних джерел

1. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – [3-тє вид., допов. і переробл.]. – К. : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
2. Сидоренко В. В. Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: акме-синергетичний аспект : термінологічний словник-довідник / Вікторія Вікторівна Сидоренко. – Донецьк : Витоки, 2013. – 100 с.
3. Бугайко Ф. Ф. Майстерність учителя на уроці / Ф. Ф. Бугайко, Т. Ф. Бугайко // Радянська школа: наук.-пед. журнал. – 1958. – № 7. – липень. – С. 26–33.
4. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX–XX ст.) / упоряд. : Л. Д. Березівська та ін. – К. : Наук.світ, 2003. – 418 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. / Василь Сухомлинський. – Т. 2. – К. : Рад. школа, 1976. – 670 с.

Аліна Плаксіна

ЯПОНСЬКИЙ САД ДЛЯ ЧАЙНОЇ ЦЕРЕМОНІЇ

Чай став відомий в Японії в VII ст. Звичай пити чай, як і багато іншого, проник в країну з Китаю під час запозичення багатої континентальної культури сусідньої держави. Як це завжди траплялось у Японії, чужа культура була не лише сприйнята, але й творчо переосмислена. А процес приготування та пригощання чаєм був піднесений до рангу мистецтва. Були розроблені канонічні правила чайного дійства, побудовані спеціальні чайні будинки, знання та досвід стали передаватися від вчителя до учня в процесі осягнення духовних, філософських, естетичних та моральних принципів Шляху Чаю.

Чай у Китаї цінували як лікарську рослину, що допомагала при втомі, хворобі очей, ревматизмі. Чаювання й тут було способом витонченого спілкування. Але такого культу, як в Японії, в Китаї не існувало. З чайною церемонією японців познайомив японський чернець Ейсай (1141–1215), який проповідував дзен, заснував монастир у самурайській провінції Камакура та в Кіото при підтримці самого імператора [1, с. 357].

Культура чайної церемонії в Японії абсолютно інша, ніж в будь-якій іншій азійській країні. У кожній країні, зокрема Китаї, Японії та Індії є свої особливості приготування чаю, всюди є свої традиції і цей процес проходить по-різному, але у всіх них одна мета – досягти гармонії людини з природою [2]. Традиція чаювання саме в Японії набула таємничості і